

Problemet var inte jobben, utan kommunikationen

Svenska Dagbladet den 16 oktober 2014

Under hela årets valrörelse anklagades Alliansen för att ha misslyckats med sysselsättningspolitiken. Som bevis anfördes att arbetslösheten är högre i dag än 2006. Den har stigit med en procentenhet till 7,9 procent. Socialdemokraterna hävdade att de med sina förslag kommer att se till att Sverige har EU:s lägsta arbetslöshet år 2020, lägre än Österrike, som i dag är bäst i EU med 4,9 procent.

Men arbetslösheten kan vara hög trots att många är sysselsatta. En person räknas nämligen inte som arbetslös bara för att hon eller han inte arbetar. Man måste aktivt söka arbete för att räknas som arbetslös. Det var bland annat detta som hände under Alliansens tid – fler kom ut på arbetsmarknaden.

Ett exempel: om sysselsättningen är 80 procent, men 90 procent säger sig vilja ha ett jobb då blir arbetslösheten 10 procent. Om sysselsättningen i stället är 60 procent, men bara 65 procent säger sig vilja ha ett jobb, är arbetslösheten bara hälften så stor trots att sysselsättningen är mycket lägre.

Sedd i detta perspektiv är det inte svårt för politiker att sänka arbetslösheten. Redan för ett tjugotal år sedan sade Assar Lindbeck att man i princip kan få ner den till noll, det är bara att "ge alla arbetslösa en bok och i stället kalla dem studenter".

Det väsentliga är därför att studera sysselsättningen. Och Alliansen har inte misslyckats på sysselsättningsområdet – tvärtom – de har bara gravligt misslyckats att kommunicera hur väl sysselsättningen utvecklats. Sverige har nämligen högst sysselsättning, som andel av befolkningen, av samtliga 28 EU-länder. Vi är med andra ord redan bäst i hela EU.

Det är något av en paradox att sysselsättningen under Alliansen nådde upp till Göran Perssons gamla mål, det han aldrig nådde: en sysselsättning på 80 procent i åldrarna 20–64 år. Detta har åstadkommits trots 2008 års finanskris, vilken ledde till den djupaste nedgången i Västvärlden sedan 1930-talet. Sysselsättningen sjönk också kraftigt i alla EU-länder. Ett av de värst drabbade länderna är Spanien där männens sysselsättningsgrad sjunkit från 73 till 59 procent mellan 2008 och 2013.

I ett internationellt perspektiv finns en rad ytterligare omständigheter som visar att den svenska sysselsättningen till och med är högre än vid första anblick:

Hade Sverige haft Spaniens sysselsättningsgrad bland kvinnor (50,3 istället för 72,5 procent) skulle vi ha haft 670 000 ytterligare kvinnor utan arbete. Om Sverige hade haft Österrikes sysselsättning, det bästa landet i EU när det kommer till arbetslöshet enligt Stefan Löfven, då hade vi haft 123 000 färre sysselsatta totalt och 148 000 färre sysselsatta kvinnor. Kvinnors sysselsättningsgrad i Österrike är nämligen 4,9 procentenheter lägre än i Sverige.

Sett till sysselsättningen bland dem som är 55–64 år är Sverige i särklass bäst. Om vi legat på EU-snittets 50,1 procent sysselsatta i denna grupp istället för de faktiska 73,6 skulle vi haft ytterligare 270 000 människor – två och en halv årskullar – i åldersgruppen 55–64 år som inte arbetade.

Om Alliansen hade klarat av att få fram sitt kanske mest kraftfulla argument och bevis på den egna framgången – att Sverige har den allra högsta sysselsättningen i hela EU – hade vi kanske sluppit dagens mycket olyckliga återställarpolitik. I ett rasande tempo reverserar nu den nya regeringen de flesta av de åtgärder som gjort det lönsamt att eftersträva arbetsinkomster istället för bidragsinkomster.

Arbetslösheten kan mycket väl bli lägre när det inte längre lönar sig att arbeta för allt större grupper. Det är en politisk verklighet med bitter bismak. Arbetslösheten sänks genom att människor inte längre söker arbete. Eftersom sysselsättningen blir lägre kommer resurserna till det som brukar kallas "välfärdens kärna" att minska.

När vi inför nästa val diskuterar bristande resurser i vård, skola och omsorg – och det kommer vi att göra – är risken därför överhängande att resurserna till välfärden har krympt väsentligt.

Fotnot: Alla jämförelser med EU är hämtade från Eurostats arbetsmarknadsstatistik från juli 2014 avseende åldersgruppen 15–64 år.

Magnus Henrekson

Professor och vd för Institutet för Näringslivsforskning, IFN